

Muzica prin joc, imagine și mișcare

Valorificarea ritmogramei și muzicogramei
în educația muzicală a preșcolarilor

Moisei Doina

conducător de muzică

Grădinița de copii Nr. 182, mun. Chișinău

Cuprins

Cuvânt înainte

1 Fundamente: de ce muzica prin joc, imagine și mișcare
1.1. Repere din pedagogia muzicală
1.2. Particularitățile copilului preșcolar
1.3. Principiile care îmi ghidează activitatea

2 Ritmograma: teorie și metodică
2.1. Ce este ritmograma
2.2. Simbolurile pe care le folosesc
2.3. Etapele metodice

3 Ritmograma în practica mea
3.1. „We Will Rock You” – ritmul care pune grupa în mișcare
3.2. „Aram Zam Zam” – ritm, gest și memorie
3.3. „Dacă vesel se trăiește” – ritmograma gesturilor
3.4. Jocuri ritmice pe care le folosesc des

4 Muzicograma: teorie și metodică
4.1. Ce este muzicograma
4.2. Cum reprezint elementele muzicale
4.3. Pașii prin care construiesc o muzicogramă

5 Muzicograma în activitățile mele
5.1. A. Vivaldi – „Primăvara”
5.2. P. I. Ceaikovski – „Dansul Zânei Dulciurilor”
5.3. C. Saint-Saëns – „Carnavalul animalelor”

6 Integrarea celor două metode
6.1. Traseul copilului
6.2. Model de activitate integrată

7 Evaluare și impact
7.1. Grila de observare
7.2. Rezultate observate
7.3. Ce spun copiii și părinții

8 Fișe și materiale didactice
8.1. Galeria materialelor
8.2. Fișa: „Citește și bate ritmul”
8.3. Fișele de lucru din Anexe

Concluzii și perspective
Ce îmi propun în continuare
Bibliografie

A Anexe: fișe de lucru de tipărit
Fișele 1–7: ritmograme, muzicograme de colorat, jetoane, fișă de observare

Cuvânt înainte

Acest e-book s-a născut din activitatea mea zilnică de conducător de muzică la Grădinița de copii Nr. 182 din municipiul Chișinău. În anii de lucru cu preșcolarii am observat că cei mici nu învață muzica prin explicații, ci trăind-o: bătând din palme, pășind, privind, mișcându-se și creând. De aici a pornit preocuparea mea pentru două metode care fac muzica vizibilă și tangibilă pentru cei mici: ritmograma și muzicograma.

Moisei Doina, în sala de muzică

Lucrarea nu este un tratat teoretic, ci un ghid practic. Fiecare capitol îmbină o scurtă fundamentare metodică cu exemple concrete din activitățile mele: jocuri, cântece, audiții, materiale realizate și observații privind progresul copiilor.

Mi-am propus ca acest material să le fie de folos și colegelor educatoare care doresc să transforme activitățile muzicale în experiențe atractive, în care fiecare copil, indiferent de aptitudini, participă cu bucurie.

Cu drag,
Moisei Doina

Despre acest ghid

Ce veți găsi în acest ghid

- Fundamentele metodice ale educației muzicale prin joc, imagine și mișcare.
- Ritmograma și muzicograma explicate pas cu pas, cu simboluri și etape.
- Activități desfășurate efectiv la grupă: cântece, jocuri ritmice și audiții.
- Un model de activitate integrată, o grilă de evaluare și fișe gata de folosit.

Despre identitatea vizuală

- Curcubeul are șapte culori, iar muzica are șapte note: Do, Re, Mi, Fa, Sol, La, Si.
- De aici semnul ghidului: fiecare culoare devine o notă. Așa lucrez și cu copiii: ei văd muzica înainte să o citească.

Legenda simbolurilor din ghid

Cerc mare – sunet lung (pătrime), se rostește „ta”.

Două cercuri mici – două sunete scurte (optimi), se rostesc „ti-ti”.

Cerc gol – pauză: mâinile rămân deschise, nemișcate.

7 culori ale curcubeului · 7 note muzicale

1

Fundamente: de ce muzica prin joc, imagine și mișcare

> La vârsta preșcolară, gândirea copilului este concret-intuitivă. Muzica, artă abstractă prin excelență, devine accesibilă atunci când este însoțită de imagine, de mișcare și de joc.

1.1. Repere din pedagogia muzicală

Ritmograma și muzicograma nu au apărut din nimic. Ele se sprijină pe ideile unor mari pedagogi ai muzicii, care au pus copilul activ în centrul învățării:

PEDAGOG	IDEEA CENTRALĂ	CE PREIAU ÎN ACTIVITĂȚILE MELE
Carl Orff	Muzica elementară îmbină vorbirea, mișcarea și cântul; copilul descoperă muzica prin instrumente simple de percuție.	Percuția corporală, instrumentele mici, vorbirea ritmată, improvizația.
Émile Jaques-Dalcroze	Euritmia: corpul este primul instrument; ritmul se trăiește prin mișcare înainte de a fi înțeles.	Pași, mers și gesturi pe ritm; reacția corporală la schimbările din muzică.
Zoltán Kodály	Educația muzicală începe devreme, prin cântec și silabe ritmice ușor de rostit.	Silabele „ta” și „ti-ti” pentru citirea ritmogramei.

1.2. Particularitățile copilului preșcolar

VÂRSTA	CE POATE COPILUL	CUM ADAPTEZ METODELE
3–4 ani	Reproduce ritmuri scurte prin imitație; atenție de câteva minute; bucurie pentru mișcare.	Simboluri-imagine (inimioare, mere), 3–4 timpi, ritm doar cu pătrimi.
4–5 ani	Diferențiază repede/rar, tare/încet; poate urmări o succesiune de simboluri.	Introduc optimile (ti-ti), muzicograme scurte cu 2–3 simboluri.
5–7 ani	Citește de la stânga la dreapta, memorează structuri, poate crea.	Ritmograme pe mai multe rânduri, pauze, muzicograme complete, creații proprii.

1.3. Principiile care îmi ghidează activitatea

fiecare copil participă

1. **Mai întâi trăirea, apoi simbolul.** Copilul simte ritmul în corp înainte de a-l vedea desenat.
2. **De la concret la abstract.** Pornim de la imagini cunoscute și ajungem treptat la cercuri și linii.
3. **Toate simțurile la lucru.** Auzul, văzul și mișcarea se sprijină reciproc.
4. **Fiecare copil participă.** Rolurile se rotesc: dirijor, instrumentist, dansator, creator.
5. **Jocul ca formă de lucru.** Sarcina muzicală este ascunsă într-o provocare plăcută.

De reținut

- Preșcolarul învață muzica prin corp, imagine și joc, nu prin explicații.
- Orff, Dalcroze și Kodály stau la baza metodelor prezentate în acest ghid.
- Metodele se adaptează vârstei: de la imagini concrete la simboluri abstracte.
- Fiecare copil are un rol activ în activitatea muzicală.

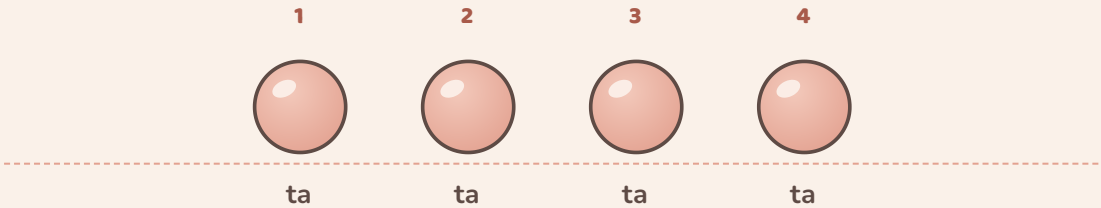
2

Ritmograma: teorie și metodică

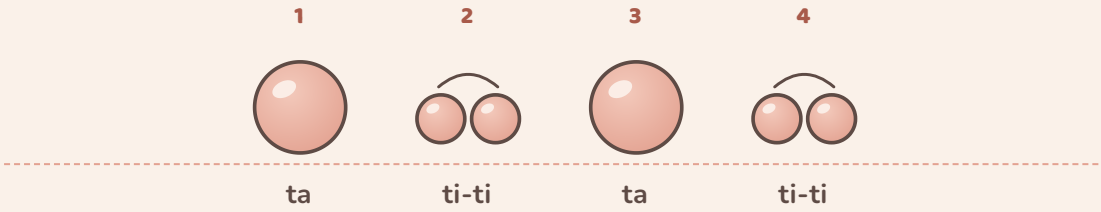
> Ritmograma este reprezentarea grafică a ritmului prin simboluri simple, pe care copiii le „citesc” și le reproduc prin bătăi din palme, pași sau instrumente.

2.1. Ce este ritmograma

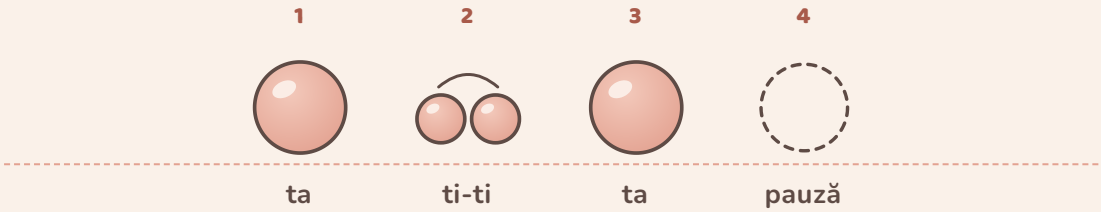
Prin ritmogramă, durata sunetelor devine vizibilă. Un simbol mare corespunde unui sunet lung (pătrimea, „ta”), două simboluri mici, unui grup de sunete scurte (optimile, „ti-ti”), iar un simbol gol, unei pauze. Copilul nu trebuie să cunoască notația muzicală: el citește imagini, așa cum ar citi o poveste ilustrată.

Rândul 1 – patru pătrimi: ta, ta, ta, ta

Rândul 2 – pătrimi și optimi: ta, ti-ti, ta, ti-ti

Rândul 3 – cu pauză: ta, ti-ti, ta, (pauză)

2.2. Simbolurile pe care le folosesc

ELEMENT RITMIC	SILABĂ	SIMBOL LA 3–4 ANI	SIMBOL LA 5–7 ANI	MIȘCARE ASOCIATĂ
Sunet lung (pătrime)	ta	un măr mare	cerc plin mare	o bătaie din palme / un pas
Două sunete scurte (optimi)	ti-ti	două cireșe	două cercuri mici	două bătăi rapide / pași mărunți
Pauză	—	norișor	cerc gol	mâinile deschise, nemișcate

2.3. Etapele metodice

ETAPA	CE FACEM	EXEMPLU
1. Trăirea ritmului	Copiii simt ritmul prin cântec și mișcare, fără simboluri.	Mergem ca soldații pe un cântec cunoscut.
2. Imitația	Repetă ritmul după educatoare.	Jocul „Ecoul”.
3. Vizualizarea	Asociem sunetele cu simboluri.	Fiecare bătaie din palme primește un măr pe tablă.
4. Citirea	Copiii „citesc” singuri ritmograma.	Copilul-dirijor arată simbolurile, grupa bate ritmul.

ETAPA	CE FACEM	EXEMPLU
5. Transpunerea	Ritmul trece pe instrumente sau în mișcare.	Tobițele cântă „ta”, maracasurile „ti-ti”.
6. Creația	Copiii compun propriile ritmograme.	Aranjează jetoane și le cântă colegilor.

Greșeli frecvente și cum le evit

- **Prea multe simboluri deodată.** Încep cu 4 timpi și adaug treptat.
- **Tempo prea rapid.** Lucrăm întâi rar, apoi accelerăm ca joc.
- **Ritmograma fără trăire.** Nu prezint niciodată simbolul înainte ca ritmul să fie simțit în corp.
- **Aceiași copii în prim-plan.** Rotesc rolul de dirijor astfel încât fiecare copil să-l primească.

De reținut

- Ritmograma face vizibilă durata sunetelor: „ta”, „ti-ti” și pauza.
- Simbolul apare abia după ce ritmul a fost trăit prin mișcare.
- Cele șase etape duc copilul de la imitație la creație proprie.
- Începem cu puțini timpi și un tempo rar, apoi creștem treptat dificultatea.

3

Ritmograma în practica mea

> Exemplele de mai jos sunt activități pe care le desfășor efectiv la grupă. Pentru fiecare prezint scopul, materialele, desfășurarea și variantele de adaptare.

3.1. „We Will Rock You” – ritmul care pune grupa în mișcare

Obiective

- să reproducă un ritm ostinato prin percuție corporală
- să mențină ritmul în grup
- să coordoneze mâinile și picioarele

Materiale

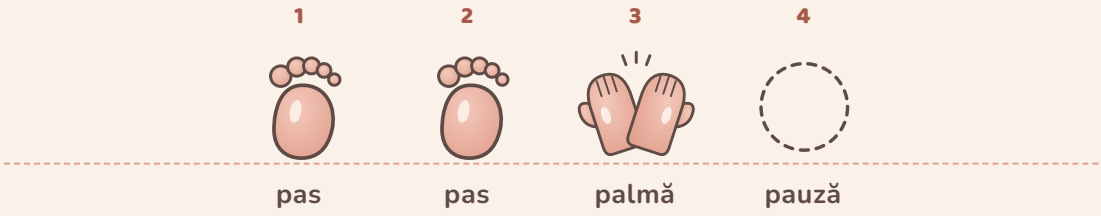
- înregistrarea piesei
- ritmogramă pe planșă (pas – pas – palmă)
- tobițe pentru etapa finală

Desfășurare

1. Ascultăm începutul piesei și observăm „bătăile” care se repetă.
2. Învățăm ritmul pas – pas – palmă, întâi rar, apoi pe muzică.
3. Prezint ritmograma: două simboluri pentru pași, unul pentru palmă.
4. Copiii citesc ritmograma și o execută în cerc.
5. Împărțim grupa: o parte pășește, cealaltă bate din palme.

ritmul trăit în cerc

Ritmograma „pas – pas – palmă – pauză”

Fișa 2 pentru tipărit se găsește în Anexe, la finalul ghidului.

Variante și adaptări

- La 3–4 ani lucrăm doar pașii. La 5–7 ani, copiii inventează un al doilea rând de ritmogramă pe care îl execută alternativ cu primul.

3.2. „Aram Zam Zam” – ritm, gest și memorie

Obiective

- să asocieze ritmul cu gesturi
- să memoreze o succesiune de mișcări
- să cânte în grup, sincronizat

Materiale

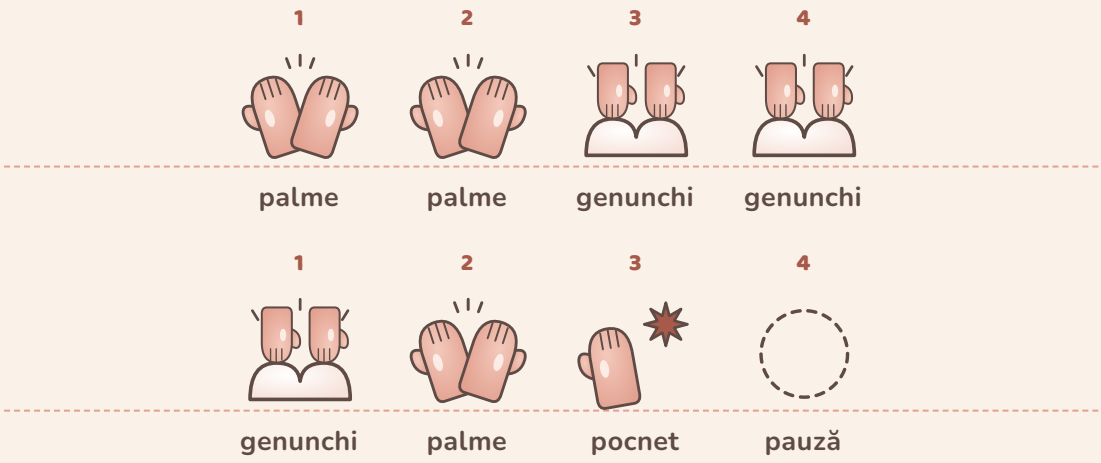
- cântecul învățat anterior
- jetoane cu gesturile cântecului
- bețișoare ritmice

Desfășurare

1. Cântăm cântecul cu gesturile cunoscute.
2. Fiecare gest primește un simbol pe ritmogramă.
3. Cântăm „în gând”, executând doar gesturile după simboluri.
4. Înlocuim gesturile cu bețișoare ritmice.
5. Cântăm în canon simplu (grupa mare).

bețișoarele preiau gesturile cântecului

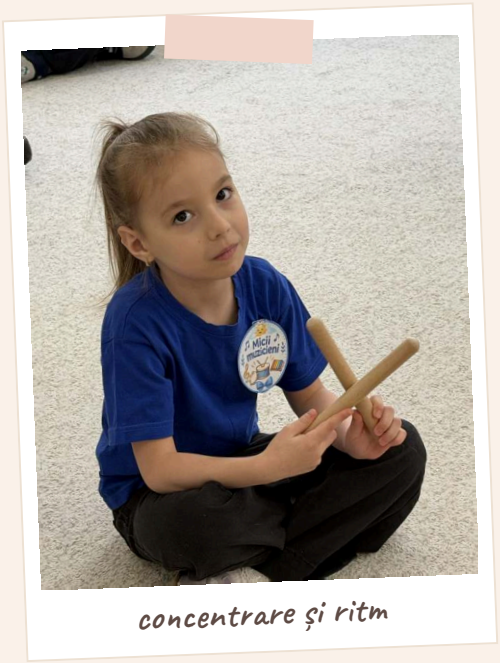

Ritmograma gesturilor

Fișa 2 pentru tipărit se găsește în Anexe, la finalul ghidului.

Variante și adaptări

- Jocul „Cântecul ascuns”: ascund un rând de simboluri, iar copiii îl cântă din memorie.

concentrare și ritm

3.3. „Dacă vesel se trăiește” – ritmograma gesturilor

Obiective

- să execute mișcări pe ritmul cântecului
- să citească o ritmogramă-imagine
- să propună gesturi noi

Materiale

- planșă cu imagini-gest (palme, picioare, pocnituri)
- instrumente de percuție

Desfășurare

1. Cântăm cântecul cunoscut cu gesturile tradiționale.
2. Afișez succesiunea de gesturi ca ritmogramă-imagine.
3. Copiii schimbă ordinea imaginilor și cântăm noua variantă.
4. Fiecare gest este înlocuit cu un instrument.

gesturile devin ritm

Planșa cu gesturi

Variante și adaptări

- Copiii propun gesturi noi („batem din picior”, „ne atingem umerii”) și desenează simbolul lor pe planșă.

3.4. Jocuri ritmice pe care le folosesc des

JOC	DESFĂȘURARE PE SCURT	CE DEZVOLTĂ
Ecoul	Educatoarea bate un ritm, copiii îl repetă ca un ecou.	Atenția, memoria auditivă
Copilul-dirijor	Un copil arată simbolurile, grupa execută.	Încrederea, citirea ritmului

JOC	DESFĂȘURARE PE SCURT	CE DEZVOLTĂ
Ritmul numelui	Fiecare copil își bate numele pe silabe (Ma-ri-a).	Analiza silabică, ritmul vorbirii
Trenul ritmurilor	Fiecare „vagon” este o ritmogramă; trenul pleacă rar, apoi repede.	Tempoul, coordonarea
Ritmul ascuns	Ascund un jeton; copiii ghicesc ce lipsește.	Gândirea, atenția

„Trenul ritmurilor”

Idee pentru părinți

- Jucați acasă „Ritmul numelui”: bateți din palme silabele numelor din familie.
- Rugați copilul să vă „dicteze” un ritm, iar voi îl repetați ca un ecou.
- Folosiți obiecte din casă ca instrumente: o cutie, două linguri, un borcan cu orez.
- Lăudați efortul copilului, nu doar rezultatul.

4

Muzicograma: teorie și metodică

> Muzicograma este o hartă vizuală a unei piese muzicale. Simbolurile grafice arată instrumentele, intensitatea, tempoul și structura lucrării, iar copilul urmărește desenul în timp ce ascultă.

4.1. Ce este muzicograma

Dacă ritmograma răspunde la întrebarea „cum bat ritmul?”, muzicograma răspunde la întrebarea „ce se întâmplă în muzică?”. Ea transformă audiția, adesea pasivă la această vârstă, într-o audiție activă: copilul caută cu privirea, arată cu degetul, anticipează și reacționează prin mișcare.

Muzicograma este deosebit de valoroasă pentru audiția muzicii instrumentale, unde lipsa textului face piesa mai greu de urmărit pentru preșcolari.

încet (piano) · tare (forte) · încet

4.2. Cum reprezint elementele muzicale

ELEMENT MUZICAL	CUM ÎL REPREZINT	CUM REACȚIONEAZĂ COPIII
Intensitate (tare/încet)	simboluri mari / mici	mișcări ample / mișcări mici
Tempo (repede/rar)	simboluri apropiate / rare	pași mărunți / pași mari
Înălțime (sus/jos)	simboluri sus / jos pe foaie	brațele ridicate / ghemuire
Timbru (instrumentul)	o culoare sau un desen pentru fiecare instrument	fiecare grup „ascultă” de instrumentul lui

ELEMENT MUZICAL	CUM ÎL REPREZINT	CUM REACȚIONEAZĂ COPIII
Structura (părți care se repetă)	același desen pentru aceeași temă	recunosc și anunță revenirea temei

4.3. Pașii prin care construiesc o muzicogramă

1. Aleg o piesă scurtă (1–3 minute), cu contraste clare și o temă ușor de recunoscut.
2. Ascult piesa de mai multe ori și notez părțile, repetițiile și schimbările.
3. Aleg simboluri apropiate de universul copiilor (păsări, valuri, pași, flori).
4. Desenez muzicograma de la stânga la dreapta, pe rânduri, ca o poveste.
5. Verific: o pot urmări cu degetul de la început până la final fără să mă pierd?

Criterii pentru alegerea pieselor

- Durată scurtă și contraste evidente (tare–încet, repede–rar).
- O temă care revine, ușor de recunoscut.
- Legătură cu tema săptămânii sau cu anotimpul.
- Valoare artistică: muzica de calitate formează gustul estetic.

De reținut

- Muzicograma este o hartă vizuală care îl ajută pe copil să urmărească muzica.
- Simbolurile arată intensitatea, tempoul, înălțimea, timbrul și structura piesei.
- Alegem piese scurte, cu contraste clare și o temă care revine.
- Desenul se citește de la stânga la dreapta, ca o poveste.

5

Muzicograma în activitățile mele

> Am selectat trei audiții pe care le folosesc frecvent. Pentru fiecare descriu muzicograma și modul de lucru.

5.1. A. Vivaldi – „Primăvara” (din „Anotimpurile”)

Muzicograma

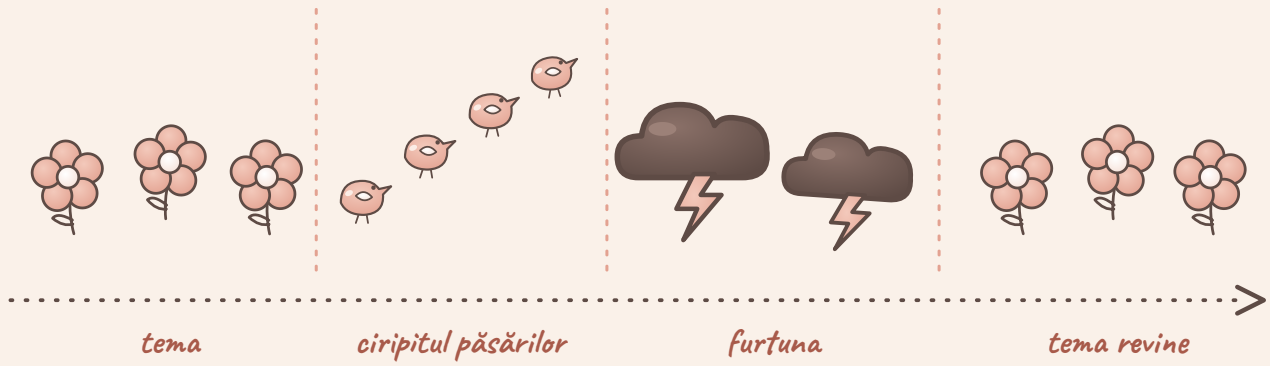
Tema principală, luminoasă, este reprezentată prin flori care se repetă; ciripitul viorilor prin păsărele mici, sus pe foaie; furtuna scurtă prin nori și fulgere desenate mare.

Desfășurare

1. Povestim despre primăvară și ascultăm piesa „cu ochii închiși”.
2. Prezint muzicograma și o urmărim împreună cu degetul.
3. Copiii primesc roluri: flori (se leagănă), păsări (fluturând), nori (pași apăsați).
4. Fiecare grup se mișcă doar când „vine rândul” desenului său.

Audiție activă: eșarfele zboară odată cu muzica

Muzicograma: temă · păsări · furtună · temă

Fișa 3 pentru tipărit și colorat se găsește în Anexe, la finalul ghidului.

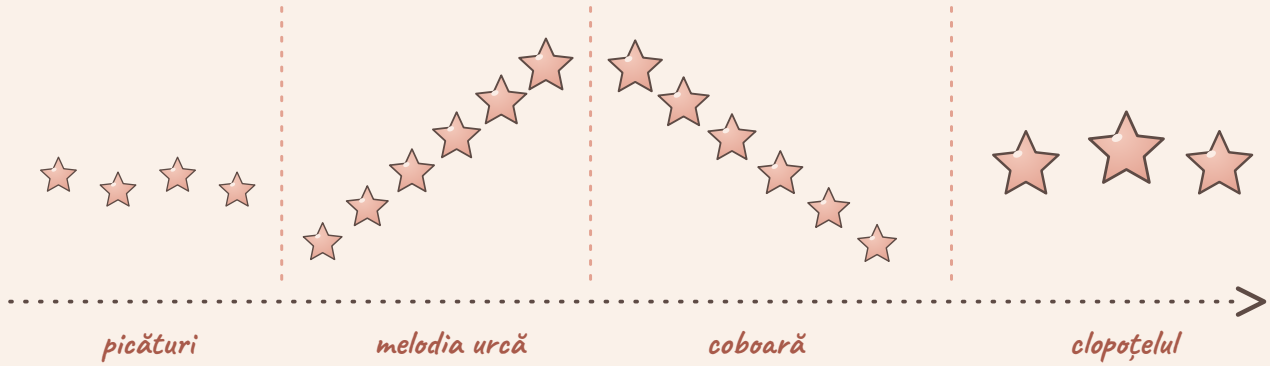
5.2. P. I. Ceaikovski – „Dansul Zânei Dulciurilor” („Spărgătorul de nuci”)

Muzicograma

Sunetele delicate și cristaline sunt reprezentate prin steluțe mici, iar pasajele care urcă și coboară prin șiruri de steluțe care urcă și coboară pe foaie.

Desfășurare

1. Ascultăm și descriem sunetul: „ca niște picături”, „ca un clopoțel”.
2. Urmărim muzicograma, ridicând și coborând mâna după steluțe.
3. Copiii dansează în vârful picioarelor, ca niște zâne.
4. Desenăm propria muzicogramă cu steluțe autocolante.

Muzicograma: steluțele urcă și coboară odată cu melodia

Fișa 4 pentru tipărit și colorat se găsește în Anexe, la finalul ghidului.

5.3. C. Saint-Saëns – „Carnavalul animalelor”

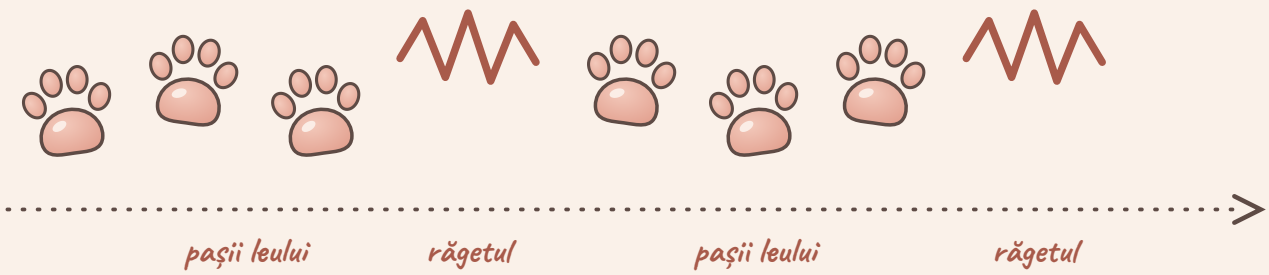
Muzicograma

Pentru „Marșul regal al leului”, pașii mari și apăsați ai leului devin labe mari, iar răgetele, linii în zig-zag; pentru „Acvariul”, valuri line și pești mici.

Desfășurare

1. Ghicim animalul doar ascultând muzica.
2. Comparăm cele două piese: grea și apăsată / ușoară și curgătoare.
3. Urmărim muzicograma și ne mișcăm ca leul, apoi ca peștii.
4. Copiii aleg alt animal și propun un simbol pentru el.

„Marșul regal al leului”

„Acvariul”

Muzicograma: pașii leului · răgetul

Fișa 5 pentru tipărit și colorat se găsește în Anexe, la finalul ghidului.

Sfat practic

- Ascultați piesa de cel puțin două ori: o dată liber, o dată cu muzicograma.
- Păstrați audiția scurtă: 1–3 minute sunt suficiente la această vârstă.
- Lăsați copiii să propună propriile simboluri pentru ce aud.
- Reveniți la aceeași piesă în zile diferite: recunoașterea aduce bucurie.

6

Integrarea celor două metode

> Ritmograma formează simțul ritmic, iar muzicograma dezvoltă înțelegerea expresivității muzicale. Folosite împreună, ele conduc copilul de la perceperea ritmului la înțelegerea muzicii ca întreg.

6.1. Traseul copilului

1	2	3	4	5	6
Simt ritmul	**Îl citesc**	**Îl cânt**	**Ascult muzica**	**O înțeleg prin imagine**	**O recreez**

Pașii 1–3: ritmograma · Pașii 4–6: muzicograma

Mai jos este un exemplu de activitate în care ritmul trăit în corp trece pe instrumente și apoi în audiția activă, exact ca în traseul de mai sus.

tobița cântă „ta”

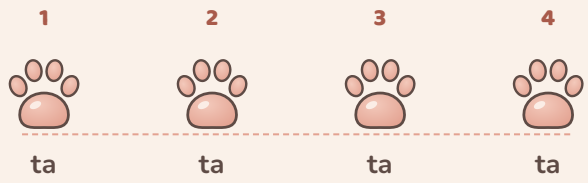
6.2. Model de activitate integrată

Tema	„Animalele pădurii fac muzică”
Grupa	grupa mijlocie și grupa mare
Durata	25–30 de minute
Obiective	să reproducă un ritm după ritmogramă; să urmărească o muzicogramă în timpul audiției; să exprime prin mișcare caracterul muzicii
Materiale	planșe cu ritmograme și muzicograme, instrumente de percuție, înregistrări audio

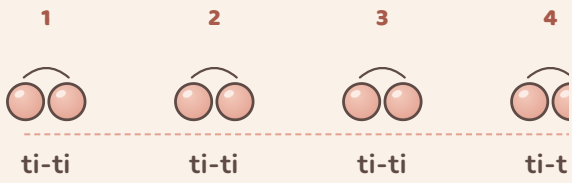
ETAPA	ACTIVITATEA	TIMP
Moment de captare	Un „animal” misterios trimite un mesaj ritmic; copiii îl repetă ca ecou.	**3 min**
Ritmograma	Citim ritmograma „pașilor animalelor” și o executăm prin pași și palme.	**7 min**
Transpunerea	Fiecare grup cântă ritmul pe alt instrument.	**5 min**

ETAPA	ACTIVITATEA	TIMP
Audiția cu muzicogramă	Ascultăm „Marșul regal al leului” urmărind muzicograma.	**6 min**
Exprimarea prin mișcare	Copiii se mișcă după caracterul muzicii.	**5 min**
Încheiere	Fiecare copil alege un simbol preferat și spune de ce.	**3 min**

Ritmograma „pașii animalelor”

Ursul: pași rari și apăsați (ta, ta, ta, ta)

Iepurașul: pași mărunți (ti-ti, ti-ti...)

7

Evaluare și impact

> Pentru a demonstra eficacitatea metodelor nu mă rezum la impresii: urmăresc sistematic progresul copiilor, prin observare și prin grile simple.

7.1. Grila de observare

INDICATOR	ÎNCEPUT (ÎN CURS DE ACHIZIȚIE)	PROGRES (ÎN DEZVOLTARE)	ATINS
Reproduce un ritm de 4 timpi	cu sprijin	după model	singur, corect
Citește ritmograma	imagini, cu ajutor	cercuri, cu ezitări	fluent, inclusiv pauze

INDICATOR	ÎNCEPUT (ÎN CURS DE ACHIZIȚIE)	PROGRES (ÎN DEZVOLTARE)	ATINS
Urmărește muzicograma	se pierde des	urmărește cu sprijin	urmărește singur
Reacționează la contraste	rar	uneori	constant
Creează ritmuri proprii	nu încearcă	imită	propune variante originale

7.2. Rezultate observate

- **Atenție:** copiii urmăresc audițiile mai mult timp și cu mai mult interes.
- **Coordonare:** mișcările devin mai sigure și mai sincronizate cu muzica.
- **Memorie auditivă:** recunosc teme și ritmuri ascultate anterior.
- **Încredere:** copiii timizi participă activ, mai ales în rolul de dirijor.
- **Creativitate:** inventează ritmuri și simboluri proprii.

încredere și prietenie

7.3. Ce spun copiii și părinții

> **„Pot să fiu eu dirijorul azi?”**
>
> *– replica unui copil*

„Cânt în cerc, nu în fața lor”

Sfat pentru evaluare

- Notați observațiile o dată pe lună, pentru câțiva copii pe rând.
- Fotografiați sau filmați scurt momentele-cheie: arată progresul mai bine decât cuvintele.
- Comparați rezultatele de la începutul și de la sfârșitul anului.
- Observați copilul în activități diferite: în joc, la instrumente, la audiție.
- Discutați progresul cu părinții, cu exemple concrete din activități.
- Folosiți grila ca punct de plecare pentru activitățile următoare, nu ca notă.
- Bucurați-vă de pașii mici: fiecare ritm reprodus corect este un succes.

8

Fișe și materiale didactice

> Materialele de mai jos sunt create și folosite de mine la activități. Fișele de lucru se află separat, în Anexe, la finalul ghidului: fiecare ocupă o pagină întreagă și poate fi tipărită pentru grupă sau pentru acasă.

8.1. Galeria materialelor

Jetoane ritmice

Planșă cu gesturi

Muzicogramă ilustrat

farfurii obișnuite devin instrumente

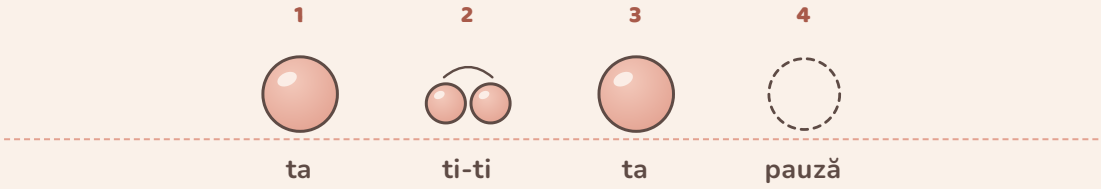
ritmul cântat cu farfuriile

Cum îmi pregătesc materialele

- Folosesc carton colorat și le plastifiez, ca să reziste la folosirea zilnică.
- Simbolurile sunt mari și clare, vizibile de oriunde din sală.
- Copiii participă la realizarea instrumentelor din materiale reciclabile.
- Păstrez materialele pe teme, în cutii etichetate, gata de folosit.

8.2. Fișa: „Citește și bate ritmul”

Copiii citesc fiecare rând, de la stânga la dreapta, rostind silabele și bătând din palme. La final, completează ultimul rând cu ritmul ales de ei. Fișa întreagă, gata de tipărit, este **Fișa 1** din Anexe.

Un rând din fișă: ta · ti-ti · ta · pauză

copiii citesc fișa și bat ritmul

Cum folosiți fișa

- Tipăriți fișa pentru fiecare copil sau mărită, ca planșă pentru toată grupa.
- Citiți rândurile împreună, rar, rostind silabele și bătând din palme.
- Schimbați mișcarea: pași pe loc, bătăi pe genunchi, instrumente de percuție.

8.3. Fișele de lucru din Anexe

Am pregătit șapte fișe pe care educatorii le pot folosi la grupă, iar părinții acasă. Fiecare fișă are o pagină separată, un spațiu pentru numele copilului și o explicație scurtă pentru

adult.

FIȘA	TITLU	PENTRU CINE	VÂRSTA
1	Citește și bate ritmul	copii	4–7 ani
2	Ritmul corpului	copii	3–7 ani
3	Muzicograma „Primăvara” (de colorat)	copii	4–7 ani
4	Muzicograma „Dansul Zânei Dulciurilor” (de colorat)	copii	4–7 ani
5	Muzicograma „Carnavalul animalelor” (de colorat)	copii	4–7 ani
6	Jetoane ritmice de decupat	copii și părinți	4–7 ani
7	Fișa de observare a grupei	educatori	toate vârstele

Concluzii și perspective

Experiența de la grupă mi-a confirmat că ritmograma și muzicograma nu sunt simple tehnici, ci punți între copil și muzică. Prin ele, ritmul devine joc, sunetul devine imagine, iar audiția devine o aventură în care fiecare copil are un rol.

Cele două metode răspund nevoii preșcolarului de a învăța concret, prin mișcare și prin toate simțurile. Ele dezvoltă nu doar abilitățile muzicale, ci și atenția, memoria, coordonarea, gândirea și încrederea în sine, pregătind totodată copilul pentru citit-scris, prin obișnuința de a „citi” simboluri de la stânga la dreapta.

Ce îmi propun în continuare

- să extind colecția de muzicograme pentru fiecare anotimp și temă;
- să implic părinții prin activități deschise și „ritmograme de acasă”;
- să împărtășesc experiența colegelor prin activități demonstrative și ateliere metodice.

Lăsați copiii să audă muzica, să o vadă și să o miște. Un ritm bătut din palme, un desen urmărit cu degetul, un pas de dans făcut împreună spun mai mult decât orice explicație. Pornind de la joc, copilul ajunge la muzica adevărată și, mai ales, la bucuria de a o trăi.

– Recomandarea mea pentru colege

„Micii muzicieni", împreună

Bibliografie

1. Curriculum pentru educație timpurie / Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. – Chișinău: Lyceum, 2019. – 128 p.
2. Standarde de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani (variantă revăzută/dezvoltată) / Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. – Chișinău: Lyceum, 2019.
3. Cadrul de referință al educației timpurii / Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. – Chișinău: Lyceum, 2018. – 76 p.
4. Cosumov, M.; Gagim, I. Educația muzicală permanentă: concept și strategii de realizare. – Chișinău: Pontos, 2016. – 140 p.
5. Gagim, I. Dimensiunea psihologică a muzicii. – Iași: Timpul, 2003. – 280 p.
6. Gagim, I. Dicționar de muzică. – Chișinău: Știința, 2008.
7. Gagim, I. Muzică și filosofie. – Chișinău: Știința, 2009.
8. Gagim, I. Ce este muzica și cum să o înțelegem. – Bălți: Indigou Color, 2019.
9. Jaques-Dalcroze, É. Le rythme, la musique et l'éducation. – 1920 (ediția originală).
10. Orff, C.; Keetman, G. Orff-Schulwerk: Musik für Kinder. – Mainz: Schott, 1950–1954.

A

Anexe: fișe de lucru

> Paginile următoare pot fi copiate și tipărite separat, alb-negru sau color. Tăiați pe linia punctată și folosiți fișele la grupă sau acasă, împreună cu copilul.

FIȘA	TITLU	PENTRU CINE	VÂRSTA
1	Citește și bate ritmul	copii	4–7 ani
2	Ritmul corpului	copii	3–7 ani
3	Muzicograma „Primăvara” (de colorat)	copii	4–7 ani
4	Muzicograma „Dansul Zânei Dulciurilor” (de colorat)	copii	4–7 ani
5	Muzicograma „Carnavalul animalelor” (de colorat)	copii	4–7 ani
6	Jetoane ritmice de decupat	copii și părinți	4–7 ani
7	Fișa de observare a grupei	educatori	toate vârstele

FIȘA 1 · PENTRU COPII · 4–7 ANI

Citește și bate ritmul

Nume: _____

Data: _____

	1	2	3	4
Rândul 1				
	ta	ta	ta	ta
Rândul 2				
	ta	ti-ti	ta	ta
Rândul 3				
	ti-ti	ti-ti	ta	ta
Rândul 4				
	ta	ti-ti	ta	pauză
Rândul 5				
	ti-ti	ta	ti-ti	ta
Rândul meu				
	...	...	...	...

Pentru adult: citiți împreună fiecare rând de la stânga la dreapta, rostind „ta” pentru cercul mare, „ti-ti” pentru cercurile mici și tăcând la cercul gol. Bateți din palme pe fiecare simbol. La „Rândul meu”, copilul desenează în cercuri ritmul lui și îl cântă.

FIȘA 2 · PENTRU COPII · 3–7 ANI

Ritmul corpului

Nume: _____

Data: _____

	1	2	3	4
Rândul 1	 pas	 pas	 palmă	 pauză
Rândul 2	 palme	 palme	 genunchi	 genunchi
Rândul 3	 genunchi	 palme	 pocnet	 pauză
Rândul 4	 palme	 picior	 pocnet	 picior
Inventez eu	 ...	 ...	 ...	 ...

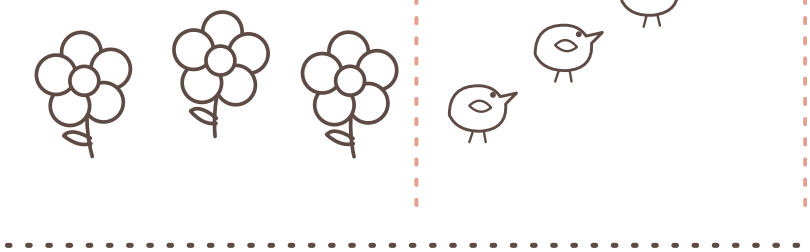
Pentru adult: fiecare desen arată o mișcare: pas, bătaie din palme, palme pe genunchi, pocnet din degete, bătaie din picior. Executați rândul încet, apoi pe muzică (de exemplu „We Will Rock You”). Copilul poate inventa ultimul rând desenând mișcările alese de el.

FIȘA 3 · PENTRU COPII · 4–7 ANI

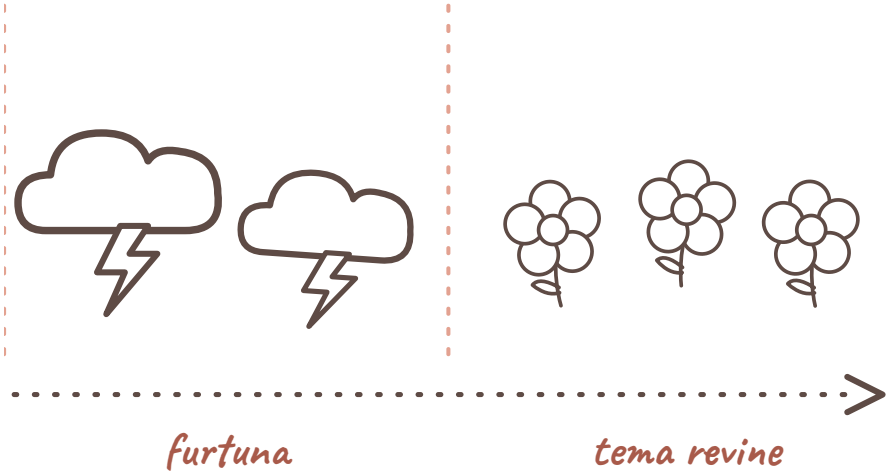
Muzicograma „Primăvara” – A. Vivaldi

Nume: _____

Data: _____

tema *ciripitul păsărilor*

furtuna *tema revine*

Ce ți-a plăcut mai mult? Încercuiește:

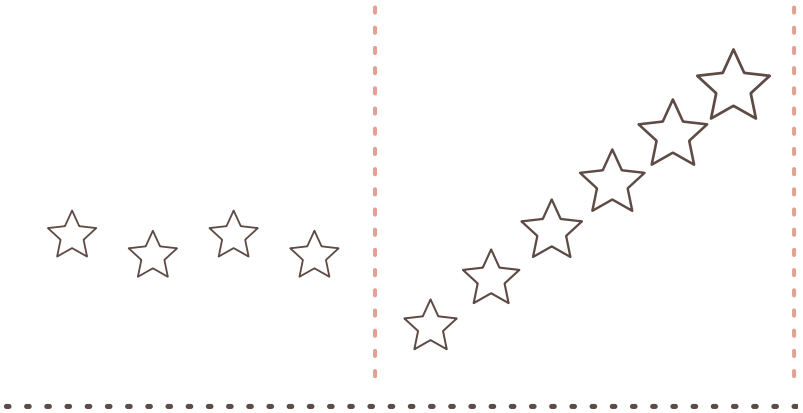
Pentru adult: ascultați fragmentul (aprox. 3 min). Copilul urmărește cu degetul linia punctată: florile pentru temă, păsările pentru ciripit, norii pentru furtună. A doua oară, la fiecare desen, face mișcarea lui: florile se leagănă, păsările zboară, norii pășesc apăsat. La final colorează desenele.

FIȘA 4 · PENTRU COPII · 4–7 ANI

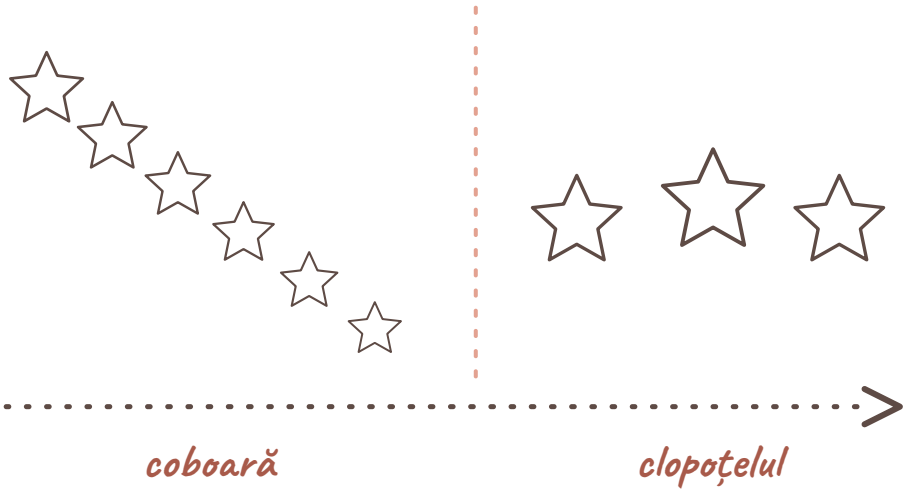
Muzicograma „Dansul Zânei Dulciurilor” – P. I. Ceaikovski

Nume: _____

Data: _____

picături *melodia urcă*

coboară *clopoțelul*

Cum sună muzica? Încercuiește:

încet · tare · ca un clopoțel · ca un tunet

Pentru adult: ascultați piesa și urmăriți steluțele: întâi picături liniștite, apoi melodia urcă și coboară, la final sună clopoțelul. Ridicați și coborâți mâna odată cu steluțele, dansați în vârful picioarelor. La final copilul colorează steluțele cu culoarea pe care i-o „spune” muzica.

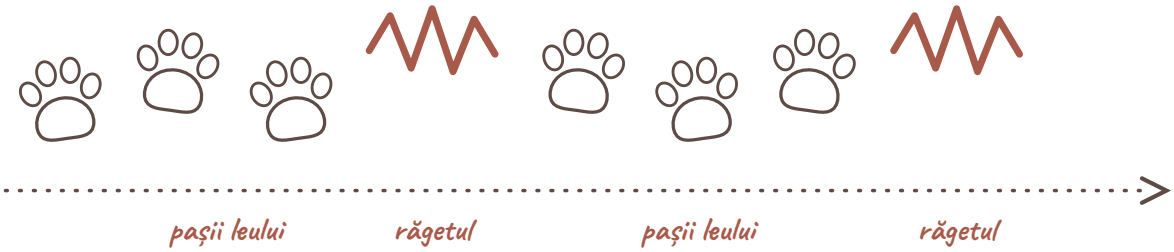
FIȘA 5 · PENTRU COPII · 4–7 ANI

Muzicograma „Carnavalul animalelor” – C. Saint-Saëns

Nume: _____

Data: _____

„Marșul regal al leului”

„Acvariul”

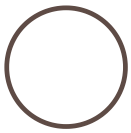
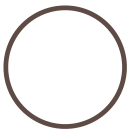
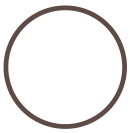
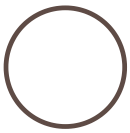
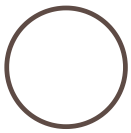
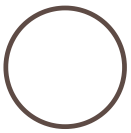
Pentru adult: ascultați întâi „Marșul regal al leului”, apoi „Acvariul”. Copilul urmărește desenele și se mișcă: pași mari și apăsați ca leul, răget la liniile în zig-zag, apoi mișcări line, ca peștii în apă. Discutați: care muzică e grea, care e ușoară? La final colorează.

FIȘA 6 · PENTRU COPII ȘI PĂRINȚI · 4–7 ANI

Jetoane ritmice de decupat

Nume: _____

Data: _____

 ta	 ta	 ta	 ta
 ta	 ta	 ti-ti	 ti-ti
 ti-ti	 ti-ti	 ti-ti	 ti-ti
 pauză	 pauză	 pauză	 pauză

Pentru adult: tipăriți pagina (de preferat pe carton), colorați și decupați jetoanele pe liniile punctate. Așezați 4 jetoane în rând, citiți ritmul și bateți-l din palme. Schimbați ordinea și jucați „Ritmul ascuns”: ascundeți un jeton și ghiciți care lipsește.

FIȘA 7 · PENTRU EDUCATORI · TOATE VÂRSTELE

Fișa de observare a grupei

Nume: _____

Data: _____

Numele copilului	Reproduce un ritm de 4 timpi	Citește ritmograma	Urmărește muzicograma	Reacționează la contraste	Creează ritmuri proprii
	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○
	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○
	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○
	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○
	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○
	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○
	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○
	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○
	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○
	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○
	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○
	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○

1 = început 2 = progres 3 = atins | Perioada: ☐ septembrie ☐ ianuarie ☐ mai

Pentru adult: scrieți numele copiilor în prima coloană. Pentru fiecare indicator, colorați un singur cerc: primul = început (cu sprijin), al doilea = progres (după model), al treilea = atins (singur, corect). Completați fișa la începutul anului, la jumătate și la final, ca să vedeți progresul fiecărui copil.

„Muzica exprimă ceea ce nu poate fi spus în cuvinte și ceea ce nu poate rămâne nerostit.”

Victor Hugo

Fiecare copil poate trăi muzica. Rolul nostru este să-i deschidem ușa: prin joc, prin imagine și prin mișcare.

Moisei Doina · conducător de muzică
Grădinița de copii Nr. 182, mun. Chișinău